

***Stanowisko Rady Ministrów  
wobec poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o rencie socjalnej  
(druk nr 1966)***

**I. Proponowane rozwiązania**

Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rencie socjalnej ma na celu zmianę brzmienia art. 10 ust. 6 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej (Dz. U. z 2013 r. poz. 982, z późn. zm.) przez podwyższenie progu dochodowego dla rencistów socjalnych z obecnej kwoty 70 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych do kwoty 130%.

Zdaniem projektodawców należy wspierać aktywizację zawodową osób niepełnosprawnych tam, gdzie jest ona możliwa, gdyż praca jest niezwykle ważną formą rehabilitacji. Obecnie w Polsce tylko 23,4 % osób z niepełnosprawnością jest zatrudnionych — dla porównania wskaźnik ten w Szwajcarii wynosi 67%. Oprócz niskiego wskaźnika zatrudnienia istotny jest też fakt uzyskiwania przez osoby niepełnosprawne niskiego wynagrodzenia – większość ofert pracy skierowanych do osób z niepełnosprawnością dotyczy prac prostych, czyli sprzątanie czy stróżowanie. Dlatego osoby niepełnosprawne łączą przychody socjalne (renty i zasiłki) z przychodami z prób podjęcia niskopłatnej aktywności zawodowej. Projektodawcy porównują sytuację dwóch grup — rencistów socjalnych, których niepełnosprawność powstała między dzieciństwem a wiekiem aktywności zawodowej i rencistów z tytułu niezdolności do pracy, których niepełnosprawność powstała, gdy byli już aktywni zawodowo i posiadali odprowadzone składki rentowe ZUS, wskazując, że sytuacja tych pierwszych na rynku pracy jest trudniejsza. Nie kwestionując prawa do wyższych świadczeń pobieranych przez tzw. rencistów składkowych, projektodawcy wskazują na złą sytuację materialną rencistów socjalnych oraz postulują stworzenie osobom niepełnosprawnym rynku pracy, na którym mogliby oni godnie zarabiać lub pozwolić na łączenie niskich dochodów z pracy ze wsparciem socjalnym.

## **II. Obowiązujący stan prawny**

Zgodnie z art. 4 ustawy z dnia 27 czerwca 2003 r. o rencie socjalnej renta socjalna przysługuje osobie pełnoletniej całkowicie niezdolnej do pracy z powodu naruszenia sprawności organizmu, które powstało:

- 1) przed ukończeniem 18. roku życia,
- 2) w trakcie nauki w szkole lub w szkole wyższej — przed ukończeniem 25. roku życia,
- 3) w trakcie studiów doktoranckich lub aspirantury naukowej.

Całkowicie niezdolną do pracy — w rozumieniu ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych — jest osoba, która utraciła zdolność do wykonywania jakiegokolwiek pracy. Ustalenia całkowitej niezdolności do pracy dokonuje lekarz orzecznik Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na zasadach i w trybie określonych w ustawie z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1383, z późn. zm).

Zgodnie z art. 6 ww. ustawy renta socjalna wynosi 84% kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy ustalonej zgodnie z ustawą o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Kwota renty socjalnej ulega podwyższeniu wraz z waloryzacją kwoty najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy określonej w ustawie o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych. Od dnia 1 marca 2017 r. w związku z podwyższeniem wysokości najniższej renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy do kwoty 1000 zł, kwota renty socjalnej wzrosła o 98,65 zł, z kwoty 741,35 zł do 840 zł. Dla porównania w roku 2016 renta socjalna została podwyższona o kwotę 1,77 zł (z kwoty 739,58 zł na kwotę 741,35 zł), a w roku 2015 o 30,24 zł (z kwoty 709,34 zł na kwotę 739,58 zł).

Na podstawie przepisów ustawy o rencie socjalnej możliwe jest łączenie tego świadczenia z innymi przychodami, również tymi uzyskiwanymi z pracy zarobkowej.

Zgodnie z art. 10 ustawy o rencie socjalnej prawo do renty socjalnej zawiesza się w razie osiągnięcia przychodu z tytułu działalności podlegającej obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Za działalność podlegającą obowiązkowi ubezpieczenia społecznego uważa się zatrudnienie, służbę, o której mowa w art. 6 ust. 1 pkt 4 i 6 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, lub inną pracę zarobkową albo prowadzenie działalności pozarolniczej. Prawo do renty socjalnej ulega zawieszeniu także w razie osiągnięcia innego przychodu, zaliczonego do źródeł przychodów podlegających opodatkowaniu na zasadach określonych w art. 27 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku

dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2016 r. poz. 2032, z późn. zm.), lub osiągnięcia przychodów z tytułu umowy najmu, podnajmu, dzierżawy, poddzierżawy lub innych umów o podobnym charakterze, opodatkowanych na podstawie przepisów o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne.

Na podstawie art. 10 ust. 6 ww. ustawy prawo do renty socjalnej zawieszają się za miesiąc, w którym zostały osiągnięte przychody w łącznej kwocie wyższej niż 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy ostatnio ogłoszonego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego do celów emerytalnych. Aktualnie od dnia 1 grudnia 2017 r. do dnia 28 lutego 2018 r. zawieszenie następuje po przekroczeniu kwoty przychodu 2979,00 zł.

Dane liczbowe dotyczące wypłat rent socjalnych.

**Tab. 1. Wysokość renty socjalnej w poszczególnych latach**

od 1 marca 2017 r.	840,00 zł	
od 1 marca 2016 r.	741,35 zł	
od 1 marca 2015 r.	739,58 zł	
od 1 marca 2014 r.	709,34 zł	
od 1 marca 2013 r.	698,17 zł	
od 1 marca 2012 r.	682,67 zł*	
od 1 marca 2011 r.	611,67 zł	
od 1 marca 2010 r.	593,28 zł	
od 1 marca 2009 r.	567,08 zł	
od 1 marca 2008 r.	534,48 zł	
od 1 marca 2006 r.	501,87 zł	

\*wysokość renty socjalnej, do której prawo powstało przed dniem 1 marca 2012 r.

**Tab. 2. Wypłata rent socjalnych w grudniu 2016 r. i listopadzie 2017<sup>\*)</sup>**

	Liczba – przeciętna miesięczna w tys.	Kwota wypłat w tys. zł	Przeciętna miesięczna wypłata w zł
XII 2016	277,0	202 679,0	731,60
IX 2017	279,3	234 165,6	838,50

<sup>\*)</sup> Łącznie z wypłacanymi przez jednostki ZUS realizujące umowy międzynarodowe, łącznie z rentami wypłacanymi przez KRUS, MSWiA, MON, MS. W przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z rentą rodzinną – bez kwoty renty rodzinnej.

**Tab. 3. Wypłata rent socjalnych w okresie VII-IX 2017 r. \*)**

	Liczba – przeciętna miesięczna w tys.	Kwota wypłat w tys. zł	Przeciętna miesięczna wypłata w zł
Renty socjalne pojedyncze	220,5	565 398,9	854,83
Renty socjalne wypłacane w zbiegu z rentami rodzinnymi	46,4	106 909,2	767,32

\*) łącznie z wypłacanymi przez jednostki ZUS realizujące umowy międzynarodowe. W przypadku zbiegu uprawnień do renty socjalnej z rentą rodzinną - bez kwoty renty rodzinnej.

**Tab. 4. Zawieszenia rent socjalnych z tytułu osiągnięcia przychodu w latach 2016 i 2017 \*)**

	Liczba – przeciętna miesięczna w tys.	Kwota wypłat w tys. zł	Przeciętna miesięczna wypłata w zł
I - XII 2016	1,5	13 440,3	737,30
I - IX 2017	1,8	13 138,4	814,13

\*) łącznie z jednostkami ZUS realizującymi umowy międzynarodowe

### **III. Opinia o projekcie ustawy**

Świadczenie w postaci renty socjalnej przeznaczone jest dla osób, które w większości nigdy nie osiągają samodzielności życiowej, w wieku dorosłym zamieszkują z rodzicami lub też przebywają wiele lat w instytucjonalnych formach opieki, takich jak domy pomocy społecznej.

Wskazane powyżej przesłanki nabycia prawa do renty socjalnej oznaczają, że renta przeznaczona jest dla osób, które z powodu wcześniej powstałej niezdolności do pracy nie miały możliwości podjęcia pracy zawodowej i nabycia własnych uprawnień do renty z tytułu niezdolności do pracy, a często nawet zdobycia jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych. Świadczenie to jest wyrazem szczególnej troski państwa o osoby nieposiadające zdolności do jakiegokolwiek pracy.

Osoby uprawnione do renty socjalnej mogą ubiegać się również o inne świadczenia, np. o specjalny zasiłek celowy z pomocy społecznej, o przyznawane bez kryterium dochodowego zasiłki pielęgnacyjne (153 zł) na podstawie ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1952), o dodatki mieszkaniowe, o jakich

mowa w ustawie z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (Dz. U. z 2017 r. poz. 180) oraz dodatki energetyczne na podstawie ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. — Prawo energetyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 220, z późn. zm.). Przysługują im również m.in. uprawnienia do ulg w publicznym transporcie zbiorowym na podstawie ustawy z dnia 20 czerwca 1992 r. o uprawnieniach do ulgowych przejazdów środkami publicznego transportu zbiorowego (Dz. U. z 2012 r. poz. 1138, z późn. zm.) oraz zwolnienie od opłat abonamentowych za używanie odbiorników radiofonicznych oraz telewizyjnych na podstawie ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1204, z późn. zm.).

Należy zauważyć, iż renta socjalna jest świadczeniem obligatoryjnym, ciągłym i zabezpieczającym, a jej celem jest kompensowanie braku możliwości nabycia uprawnień do świadczeń z systemu ubezpieczenia społecznego ze względu na to, że całkowita niezdolność do pracy powstała przed wejściem na rynek pracy. Renty socjalne, jako świadczenia z systemu zabezpieczenia społecznego, są finansowane w całości z budżetu państwa, podobnie jak świadczenia z pomocy społecznej (finansowane z budżetu państwa i budżetów jednostek samorządu terytorialnego).

Obecna kwota progu zawieszalności renty socjalnej została ustalona ustawą z dnia 30 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o rencie socjalnej (Dz. U. poz. 1338) i obowiązuje od dnia 1 stycznia 2012 r. Poprzednia kwota była dużo niższa i wynosiła 30 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia.

Kwota na poziomie 70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia wydaje się więc być kwotą, która na wystarczającym poziomie zabezpiecza potrzeby osób uprawnionych do renty socjalnej bez konieczności wsparcia ze strony państwa, choćby w porównaniu do kwoty minimalnego wynagrodzenia za pracę, czy kryteriów dochodowych obowiązujących w przypadku świadczeń z pomocy społecznej.

Ponadto zawieszenie prawa do renty socjalnej trwa jedynie przez okres osiągnięcia przychodów. W razie zaprzestania uzyskiwania przychodów prawo do renty socjalnej podlega przywróceniu. Osoba, której stan zdrowia pozwala na uzyskiwanie wyższych dochodów z tytułu pracy, może więc podjąć pracę bez obawy, że w przyszłości nie będzie mogła powrócić do pobierania świadczenia (jeśli orzeczenie o niezdolności do pracy zachowa swoją ważność).

Projektowana ustawa spowodowałaby poprawę sytuacji jedynie tych osób uprawnionych do renty socjalnej, które mają dobre możliwości zarobkowe, nie zmienia natomiast nic w sytuacji osób o minimalnych lub wręcz żadnych szansach podjęcia

zatrudnienia z uwagi na bardzo zły stan zdrowia. A to sytuacja tych właśnie osób jest najtrudniejsza.

Projektodawcy sytuują grupę osób uprawnionych do renty socjalnej w korzystniejszej pozycji niż pozostałe osoby całkowicie niezdolne do pracy, w tym również osoby pobierające renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy z Zakładu Ubezpieczeń Społecznych. Tym ostatnim bowiem, w razie osiągnięcia przychodu w kwocie przekraczającej 70 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia za kwartał kalendarzowy, nie wyżej jednak niż 130 % tej kwoty, zmniejsza się świadczenie o kwotę przekroczenia, nie większą jednak niż kwota maksymalnego zmniejszenia obowiązująca w dniu 31 grudnia 1998 r. w wysokości 24 % kwoty bazowej obowiązującej przy ostatniej waloryzacji w 1998 r.

Poselski projekt ustawy nie przewiduje zmniejszenia wysokości wypłacanej renty socjalnej przy przekroczeniu progu 70 % przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia. Do chwili osiągnięcia progu 130 % tej kwoty, renta socjalna, w opinii projektodawców, powinna być wypłacana w całości.

W okresie od stycznia do września 2017 r. przeciętna miesięczna liczba zawieszonych rent socjalnych wyniosła — 1,8 tys. (łącznie z rentami wypłacanymi przez komórki realizujące umowy międzynarodowe), a łączna kwota zawieszonych rent socjalnych odpowiednio — 13 138,4 tys. zł.

Przy założeniu, że 100% osób, które obecnie mają zawieszoną rentę socjalną osiąga przychód w wysokości powyżej 70% przeciętnego wynagrodzenia ale nie więcej niż 130% przeciętnego wynagrodzenia, proponowane zmiany spowodowałyby wzrost wydatków na renty socjalne o kwotę około 13,4 mln zł (w warunkach finansowych 2016 r.).

Przy założeniu natomiast, że jedynie 50% osób, które obecnie mają zawieszoną rentę socjalną osiąga przychód w wysokości powyżej 70% przeciętnego wynagrodzenia ale nie więcej niż 130% przeciętnego wynagrodzenia, proponowane zmiany spowodowałyby wzrost wydatków na renty socjalne o kwotę około 6,7 mln zł (w warunkach finansowych 2016 r.).

W przypadku wprowadzenia wyższego niż obecnie progu przychodu skutkującego zawieszeniem renty socjalnej, konieczne będzie ustalenie aktualnej wysokości przychodu świadczeniobiorców, których renta socjalna była dotychczas zawieszona. Oznacza to, że w razie wejścia w życie takiej regulacji Zakład Ubezpieczeń Społecznych musiałby przekazać do rencistów socjalnych (co najmniej listem poleconym) informację o zmianie przepisów wraz z prośbą o wskazanie wysokości aktualnie osiąganego przychodu. Uwzględniając wskazaną wyżej przeciętną miesięczną liczbę zawieszonych rent socjalnych, wydatki związane z wysyłką takiej informacji to kwota ok. 6000 zł w przypadku wysyłki

listem poleconym i 8000 zł w przypadku wysyłki listem poleconym za zwrotnym potwierdzeniem odbioru.

Zgodnie z projektowanym przepisem art. 2 ustawa miałaby wejść w życie z dniem 1 stycznia 2018 r. Termin ten jednak nie jest terminem realnym, uwzględniając konieczność przygotowania się do stosowania nowych przepisów instytucji wypłacających świadczenie, w tym poinformowania osób mających zawieszony prawo do renty socjalnej o nowym progu dochodowym.

Ponadto zarządzeniem nr 6 Prezesa Rady Ministrów z dnia 2 lutego 2017 r. powołano Międzyresortowy Zespół do spraw Opracowania Systemu Orzekania o Niepełnosprawności oraz Niezdolności do Pracy. Z powyższych względów nie jest wskazane dokonywanie zmian w ustawie o rencie socjalnej do czasu zakończenia prac Zespołu i przedstawienia propozycji zmian przepisów prawnych w zakresie orzekania o niepełnosprawności i niezdolności do pracy.

#### **IV. Wnioski**

Uwzględniając argumenty przytoczone w niniejszym stanowisku Rada Ministrów negatywnie opiniuje poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o rencie socjalnej zawarty w druku nr 1966 i wnosi o jego odrzucenie.